Фигыль һәм аның нигезе

- Хәерле көн, укучылар,
- Хәерле көн барчагызга
- Телимен чын йөрәктән.
- Башлыйк дуслар дәресне
- Шундый изге ният тән.

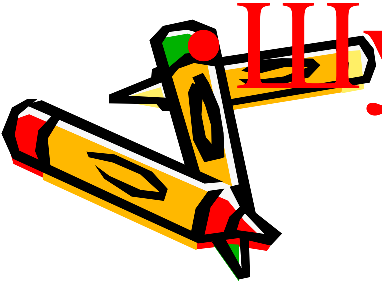

“Сүз төркемнәре ” иле

Сез нинди сүз төркемнәрен өйрәндегез?

Сүз төркемнәре

Исем

Сыйфат

Сан

Алмашлык

Рәвеш

Тукай, укый, яшел, алан,
агачлар, кыскан, матур,
аларны,табигать,күңелле,
тиз-тиз,мин,язган, әкият.

Исем нәрсәне белдерә?

Нинди сорауларга җавап бирә?

Исемнәр нинди ике төргә бүленә?

Исем нәрсә белән төрләнә?

1.Нинди сүз төркеме сыйфат дип атала?

1. Предметның билгесен белдерә
2. Предметның эшен белдерә
3. Предметны белдерә

2.Сыйфат нинди сорауларга җавап бирә?

1.Кем? Нәрсә?

2.Нинди? Кайсы?

3.Нишли? Нишләде?

3.Кайсы юлда сыйфатлар гына язылган?

1.Яшел, бара, кызыл.

2.Әби, матур, чаба.

3.Биек,зәңгәр,тәмле.

Алмашлык

**Мин,шушы,кем,һичкем,
әллә нәрсә, барлык,
аныкы,безнеке, үз,
кайдадыр,беркем,
ничәнче,менә,без**

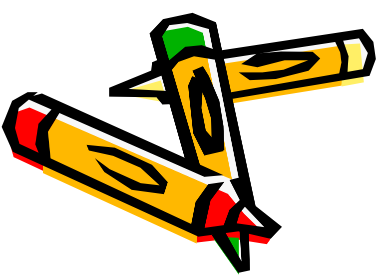

1.Зат алмашлыклары:мин,без

2.Күрсәтү алмашлыклары:шушы, менә

3.Сорау алмашлыклары:кем, ничәнче

4.Юклык алмашлыклары:һичкем, беркем

5.Билгесезлек алмашлыклары:әллә нәрсә, кайдадыр

6.Билгеләү алмашлыклары:барлык, үз

7.Тартым алмашлыклары:аныкы, безнеке

Эшне, хәлне, хәрәкәтне
Без белдереп киләбез.
Эшләүчеләр азмы, күпме
Икәнен дә беләбез.

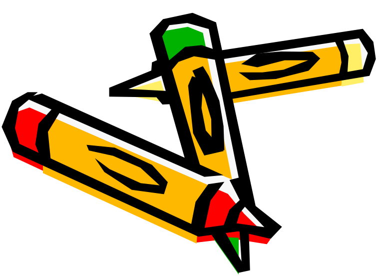

Фигыль урманы

Исәнмесез, балалар,
Минем исемем – Шүрәле.
Тукай әкиятеннән килдем,
Мине яратасызмы әле?

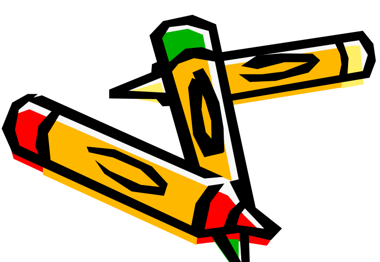

Әй сылу кыз, **кил** әле, син дә бераз бармакларыңны **селкет.**

Килче, икәү **уйныйк** бераз кети-кети.

Бер дә **шикләнмә**, кызый, син: мин карак-угъры түгел,

Юл да **кисмимен**, шулай да мин бигүк тугъры түгел...

Фигыльнең нигезе-башлангыч формасы

Кил ,селкет,уйныйк , кис-мимен –боерык фигыль - тамыр нигез

Шик-лән-мә-ясалма нигез

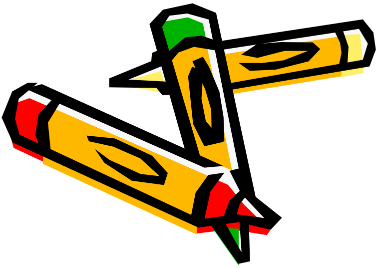

Кил ,селкет,уйныйк – **барлыкта**

Кисмимен,шикләнмә- **юклыкта**

Заман белән төрләнеше

Хәзерге заман- килә, уйный

Үткән заман- килде,уйнаган

Киләчәк заман- киләчәк, уйнар

Зат-сан белән төрләнеше

Мин	Без
Син	Сез
Ул	Алар

Татар халкының сөекле шагыйре Габдулла Тукайның туусына быел 130 ел тула.

Эшли, уйлау, сикерә,йоклый, куана,казый, төшенү, йөгерә, утыра, кайгыра,сибә,аңлау,бара, басып тора, дулкынлана.

Фигыльләрне мәгънә төркемчәләре буенча аерып язарга.

Эшне белдерә:

акыл эшчәнлеген белдерә:

хәрәкәтне белдерә:

хәл-торышны белдерә:

хис-кичерешне белдерә:

Эшне белдерә: эшли, казый,сибә

акыл эшчәнлеген белдерә: уйлау, төшенү, аңлау

хәрәкәтне белдерә: сикерә, йөгерә, бара

хәл-торышны белдерә:йоклый, утыра, басып тора

хис-кичерешне белдерә: куана, кайгыра, дулкынлана

Бирелгән фигыльләрне юклыкта әйтергә

Бар , кил, кайт, яз, яса, аша.

Бүгенгэ дәрестә нинди сүз төркеме турында сөйләштек?

“Фигыль” урманы бик куе. Адашмассыз дип ышанып калам.

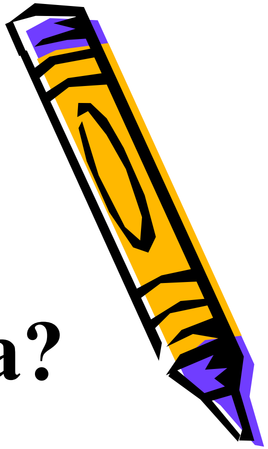

- фигыль нәрсәне белдерә?
- фигыльләргә нинди сораулар куела?
- фигыльләр ничек төрләнә?
- фигыль нинди заманнарда килә?
- эш яки хәлнең үтәлү-үтәлмәвенә карап, фигыльнең нинди формалары була?

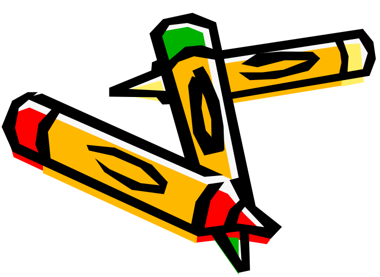

Фигыль

эшне хәрәкәтне хәлне белдерә

нишли? нишләгән? нишләр?

Заман: хәзерге үткән киләчәк

Барлыкта юклыкта

Зат-сан белән төрләнә

Өй эше.

1. Фигыльләрне кулланып ,шигырь яки хикәя формасында өзекне дәвам итәргә.

“Ерак Кырлай ягыннан
Хәбәрчебез саескан:
“Шүрәлене саклагыз”,- дип,
Телеграмма суккан....”

2. Фигыльләрне кулланып, “Минем гаиләм” темасына хикәя язарга.

Зәңгәр -дәрес ошады, аңладым.

Сары-материалны аңладым, шулай да соравым бар.

Ал-дәрес темасы авыр иде, аңлап житкермәдем.

Рәхмәт сезгә, балалар, Г. Тукайның әсәрләрен яхшы беләсез икән. Димәк, сез шагыйрь абыегызның яңа шәкертләре. Аның шигырьләрен, әкиятләрен укып, яраткан җырларын җырлап, тормыш сабагы аласыз. Сез – яшь тукайчылар. Изге туган телебезгә, газиз татар теленә Тукай кебек тугры булып үсегез.

Урман хуҗасы Шүрәле актив булганыгыз өчен сезгә үзенең бүләкләрен калдыра.

Рәхмәт. Сау булыгыз!